

«ΠΑΙΔΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΥ ΛΙΚΝΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ»

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2000

Του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΩΝ

Μάθησις ἀπὸ τοῦ λίκνου μέχρι τοῦ τάφου, εἶναι τὸ σύνθημα τῆς παιδείας τοῦ μέλλοντος καὶ ἡ ἰλιγγιώδης προοπτικὴ, ποὺ διαφαίνεται καθαρὰ πλέον ἀπὸ τὰς ἐρεῦνας τῶν μελλοντολόγων ἐν εἴδει ἀπαραιτήτου προϋποθέσεως διὰ νὰ ἡμπορῇ τὸ ἄτομον νὰ παρακολουθῇ τὴν ἀδιάκοπον καὶ ταχεῖαν ἐξέλιξιν τῆς τεχνικῆς. Αὐτὴ εἶναι ἐπίσης ἡ κατευθυντήριος γραμμὴ τοῦ «προγράμματος Παιδείας», ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων προγραμμάτων μελλοντολογικῆς ἐρεύνης τοῦ «Σχεδίου Εὐρώπη 2000 μ.Χ.» τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε νὰ ἐπεξεργασθῇ τὸ Εὐρωπαϊκὸν Ἴδρυμα Ἐκπολιτισμοῦ (Fondation Européenne de la Culture) μὴ κερδοσκοπικὸς ὀργανισμὸς ἰδιωτικοῦ δικαίου, ὁ ὁποῖος ἔχει προικοδοτηθῆ διὰ συνεισφορῶν μὲ ποσὸν πέντε ἑκατομμυρίων δολλαρίων πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν σκοπῶν του. Τὰ τρία ἄλλα προγράμματα εἶναι : Κοινωνικαὶ Ἐπιστῆμαι καὶ Βιομηχανία, Ὁργάνωσις Πόλεων καὶ Γεωργικὴ Οἰκονομία. Ἀλλὰ περισσότερον ἔχει προχωρήσει ἡ ἐπεξεργασία τοῦ «προγράμματος Παιδείας». Ἰδέαν τοῦ προγράμματος παρέχει τὸ συνέδριον, ποὺ συνήλθεν προσφάτως εἰς τὰς Βρυξέλλας μὲ συμμετοχὴν, μεταξὺ ἄλλων, ἀντιπροσώπων τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Οἰκονομικῶν Κοινοτήτων, τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ἰδρύματος Ἐκπολιτισμοῦ καὶ τῶν ἀρχισυντακτῶν τοῦ γυναικείου Τύπου τῶν ἑξ χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἴδου κατωτέρω ἀπάνθισμα ἐκ τῶν ἐνδιαφερουσῶν εἰσηγήσεων τοῦ συνεδρίου.

Ἡ γενικὴ ἔννοια τοῦ Προγράμματος Παιδεία ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἄνρι Ζάν, προέδρου τοῦ Κολλεγίου Θετικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Ἐλευθέρου Πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν :

«Εἰς Εὐρώπην τελοῦσαν ἐν διαμορφώσει εἰς τὸ οἰκονομικὸν πεδίου καὶ συνεχῶς ἐξελισσομένην εἰς τὸ τεχνολογικόν, ἡ παιδεία πρέπει νὰ μελετηθῇ ὄχι ὡς μεμονωμένον σύστημα ἀλλὰ ὡς μέρος τοῦ συνόλου τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ παιδεία πρέπει νὰ ἐρευνᾶται ὄχι διὰ τὸ παρὸν ἢ μεσοπροθέσμως ἀλλὰ διὰ τὸ ἔτος 2.000. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῆς Εὐρώπης πρέπει νὰ μελετηθῇ ὡς σύστημα βιομηχανικῆς κοινωνίας καὶ διὰ παραλληλισμοῦ πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα ἄλλων κοινωνιῶν τοῦ αὐτοῦ τύπου ὡς ἡ ἀμερικανικὴ καὶ ἡ ἰαπωνικὴ... Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ συνηθίσῃ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ἀλ-

λαγή δὲν εἶναι τυχαῖον γεγονός καὶ ἡ σταθερότης κανόν. Ὁδηγὸς δράσεως δὲν εἶναι πλέον τὸ παρὸν ἀλλὰ τὸ μέλλον. Ἡ προπαρασκευὴ διὰ τὸ μέλλον λαμβάνει τὴν μορφήν «δημιουργικῆς προβλέψεως», καὶ εἶναι δυνατὴ μὲ πληρότητα καὶ διαύγαιαν βαθμοῦ ἀγνώστου εἰς τὸ παρελθόν».

Ἄλλοι ὁμιληταί, ἂν καὶ παραδεχθέντες τὰ ἀνωτέρω, ἐπεσήμαναν τὴν δυσχέριαν, ποῦ προκύπτει ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς πολλὰς χώρας ἔχουν τεθῆ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν αὐταὶ αὐταὶ αἱ βάσεις τοῦ κρατοῦντος ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.

Τὸ διαστημόπλοιο Παιδεία

«Αἱ φοιτητικαὶ ἐκρήξεις ἠχρήστευσαν τοὺς μηχανισμοὺς διευθύνσεως τοῦ «διαστημοπλοίου Παιδεία», ἀνέφερον ἄλλος Γάλλος ὁμιλητής. Αἱ μεταρρυθμίσεις εἶναι προσπάθεια ἐπαναφορᾶς του εἰς τὴν Γῆν. Ἄνευ μεταρρυθμίσεων κινδυνεύει ἢ νὰ συντριβῆ εἰς τὴν Σελήνην ἢ νὰ διαλυθῆ εἰς τὸ Διάστημα». Τὸ πρόγραμμα Παιδεία, τὸ ὁποῖον θὰ τὸ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν Γῆν ἀποβλέπει εἰς τὸν καθορισμὸν πλαισίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι δυνατόν νὰ προβλεφθοῦν ρεαλιστικαὶ λύσεις. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη δὲν θὰ διέλθῃ οὔτε πολέμου, οὔτε οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς κρίσεις καὶ ὅτι θὰ ἐξελιχθῆ εἰς τὴν πλέον δημοκρατικὴν περιοχὴν τοῦ κόσμου, οἱ εἰδικοὶ τοῦ προγράμματος κινδυνύουσι πρὸς τέσσαρας κατευθύνσεις : Τὸ ἔτος 2.000 ἡ παιδεία θὰ εἶναι μόνιμος, δηλαδὴ ἀδιάκοπος. Δι' ὅλους θὰ ὑπάρχουν ἴσαι δυνατότητες εἰσόδου εἰς τὴν παιδείαν. Δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον ἀρνητικὴ ἐπιλογὴ ἀλλὰ θετικὸς προσανατολισμὸς. Μαθηταὶ καὶ φοιτηταὶ θὰ μετέχουν τῆς ἐπεξεργασίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν μεθόδων εἰς ὅλα τὰ κλιμάκια.

Ὁ Μαρσέλ Ἰκτέρ γενικὸς διεθυντὴς τοῦ τμήματος Νεότητος καὶ Ψυχαγωγίας τοῦ βελγικοῦ ὑπουργείου Παιδείας ἐπέμεινε ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ἐπινοήσεως «γλώσσης τῶν μαζῶν» διὰ νὰ προπαρασκευασθοῦν αὐταὶ εἰς τὰς προαναφερθεῖσας μεταβολάς.

«Ἀπαιτεῖται — εἶπεν — προπαρασκευὴ τοῦ ἀτόμου καὶ κατάλληλος διαμόρφωσις τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ μόνιμος παιδεία δὲν ἀποτελεῖ μορφήν μετεκπαιδεύσεως, ἀλλὰ καθολικὸν τρόπον ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος. Ἐξ ἄλλου, μὲρφοσις δὲν σημαίνει γνῶσις ἀλλὰ περικλείει τὴν ἔννοιαν μιᾶς καθόλου συμπεριφορᾶς καὶ συνειδητοποιήσεως ὑπὸ τοῦ ἀτόμου τῆς ἀνάγκης νὰ κυριαρχήσῃ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς τὴν γνῶσιν. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο, τίθεται τέρμα εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν καθηγητῶν καὶ ἀρχίζει ἡ ἐποχὴ ἐκείνων, ποῦ θὰ δίδουν ζωὴν εἰς τὴν νέαν μορφήν τῆς παιδείας. Τὸ σχολεῖον, οἰοῦδήποτε βαθμοῦ, παύει νὰ εἶναι ὁ προνομιούχος τόπος μεταδόσεως γνώσεων καὶ ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ θέσῃ ὡς κυρίαν ἀποστολὴν τὴν παροχὴν βοηθείας εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ κρίνουν καὶ νὰ ὀργανώνουν, ὅ,τι ἐκμανθάνουν ἐκτὸς τοῦ σχολείου, νὰ ἀξιοποιοῦν τὸν χρόνον τῆς σχολῆς τῶν καὶ νὰ ἀναπτύσσουν τὰς ὑπολανθανούσας πλευρὰς τῶν δημιουργικῶν ἱκανότητων τῶν».

Τὸ αὐριανὸν κόστος τῆς Παιδείας

Τὸ συνέδριον ἠσχολήθη ὡσαύτως μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ κόστους τῆς παιδείας, τὸ ὁποῖον προβλέπεται, ὅτι περὶ τὸ ἔτος 2.000 θὰ ἔχη φθάσει εἰς τόσον ὑψηλὸν ἐπίπεδον, ὥστε, ὡς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν δαπανῶν διὰ τὴν ὑγείαν, τὰ κράτη θὰ ἔχουν νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ δαπανῶν «ἀπαραιτήτων» καὶ «περιττῶν», νὰ ὀρίζουν προτεραιότητας καὶ ἀσφαλῶς νὰ ἀναθεωρήσουν τὰς ἰδέας περὶ δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς χρηματοδοτήσεως.

Λύο Γερμανοὶ ἐπιστήμονες τοῦ Ἰνστιτούτου Μάξ Πλάνκ, οἱ κ.κ. Μπέρστεχερ καὶ Γένσεν διέγραψαν τὰς διαστάσεις τῆς ἀναγκαίας προσπαθείας. Ἐντὸς τριάντα ἐτῶν, τὸ δημοτικὸν σχολεῖον θὰ ἔχη «πραγματοποιηθῆ» κατὰ 100%. Τὰ 85% τῶν μαθητῶν του θὰ φοιτοῦν ἐν συνεχείᾳ εἰς μέσα σχολεῖα καὶ τὸ σπουδαστικὸν δυναμικὸν τῆς ἀνωτέρας παιδείας θὰ αὐξηθῆ κατὰ 30% ἀπὸ σήμερον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκόντων ἐν σχέσει πρὸς τοὺς διδασκομένους θὰ εἶναι 1 : 14 εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ μέσῃν ἐκπαίδευσιν καὶ 1:7 εἰς τὴν ἀνωτέραν. Πρόκειται περὶ ἀσφαλῶν προβλέψεων, ὅπως ἀσφαλεῖς ὑπῆρξαν καὶ αἱ προβλέψεις αἱ ὁποῖαι ὑπερεπραγματοποιήθησαν τὸ 1967. Δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὑπερβολικὸν ἐὰν λεχθῆ ὅτι αἱ δαπάναι διὰ τὴν παιδείαν θὰ εἶναι τὸ 2.000 μ.Χ. δεκατετραπλάσιαι ἀπὸ τὰς σημερινάς. Μὲ ἐτήσιον ρυθμὸν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως 4.5% αἱ δαπάναι διὰ τὴν παιδείαν δυνατὸν νὰ διπλασιασθοῦν ἐντὸς τριακονταετίας ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν. Ἡ Γαλλία π.χ. θὰ πρέπει νὰ διαθέτῃ εἰς τὴν παιδείαν τὰ 8.2% τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος τῆς εἰς ἀπολύτους ἀριθμοὺς καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ 1967 θὰ ὀφείλῃ νὰ δαπανᾷ εἰκοσιπενταπλάσια ποσὰ διὰ τὴν ἀνωτέραν καὶ ὀκταπλάσια διὰ τὴν μέσῃν καὶ κατωτέραν παιδείαν. Ἡ ἀνάγκη τόσον μεγάλων ἐπενδύσεων θὰ ὑποχρεώσῃ τὰς κυβερνήσεις νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ πλειόνων λύσεων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελέσῃ δύσκολον πολιτικὸν πρόβλημα. Οἱ Γερμανοὶ ἐπιστήμονες προτείνουν τρία πρότυπα λύσεων :

1. Βελτίωσιν τοῦ σχολείου μὲ ἀφετηρίαν τὴν σημερινὴν συντηρητικὴν μορφήν του καὶ κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς συγχρόνου παραγωγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως.

2. Σύστημα περισσότερον «κοινωνικοποιημένον» μὲ ἀριθμὸν ριζικῶν μεταβολῶν.

3. Ριζοσπαστικὴν ἢ «ἐπαναστατικὴν» ἀλλαγὴν, ἢ ὁποῖα προϋποθέτει πλήρη ἀναθεώρησιν τῶν σημερινῶν ἀντιλήψεων περὶ παιδείας.

Οἱ μετέχοντες τοῦ συνεδρίου ἀπέκρουσαν ὁμοφώνως τὸ πρῶτον πρότυπον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν γνώμην των εἶναι ἤδη ἄρκετὰ ξεπερασμένον, ταυτοχρόνως ὁμως ἐξέφρασαν ἀνησυχίας διὰ τὰς πολιτικὰς ἐπιπτώσεις καὶ τοὺς κινδύνους αὐθαιρεσιῶν τοῦ τρίτου προτύπου. Αἱ προτιμήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς ἐνδιάμεσον τύπον μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου προτύπου. Ἐὰν ἡ «ἐπανάστασις» θὰ ἀποδειχθῆ ἀπαραίτητος προτιμᾶται «ἐλεγχομένη ἐπανάστασις», ἂν καὶ οὐδεὶς ἀπέκρυψε τοὺς φόβους του, ὅτι τοῦτο δυνατὸν νὰ ἀποδειχθῆ ἀκατόρθωτον εἰς τὴν πρᾶξιν.

Μόνιμος ευδαίμων ἀνησυχία

Ἄλλαι ἐνδιαφέρουσαι διαπιστώσεις τοῦ συνεδρίου : Ὁ ἐκ τῶν συμβούλων τοῦ γαλλικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰνστιτούτου Δημογραφικῶν Ἐρευνῶν κ. Ἀλαϊν Ζιμάρ ὁμιλῶν ἐπὶ τῶν προοπτικῶν ἐκδημοκρατισμοῦ τῆς Παιδείας, εἶπεν ὅτι ἂν καὶ ἀναμένονται βελτιώσεις «δὲν θὰ εὐρισκώμεθα εἰς τὸ τέλος τοῦ δρόμου, ὅταν θὰ φθάσῃ τὸ ἔτος 2.000» λόγῳ τῶν ψυχολογικῶν, πολιτιστικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀνισοτήτων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀναμένεται, ὅτι θὰ ἔχουν ἐκλείψει μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ὁ Ὀλλανδὸς εἰδικὸς κ. Ντὲ Βρέες, ὁμίλησεν ἐπὶ τῶν νέων ὀπτικοακουστικῶν μέσων διδασκαλίας, τὰ ὁποῖα προσφέρονται ὡς ὄργανον τῆς μονίμου παιδείας ἰδίως κατὰ τὴν μετασχολικὴν ἡλικίαν. Ὁ κ. Ντὲ Βρέες «προσεγείωσε» τοὺς ἀκροατάς του, δηλώσας, ὅτι τὰ ὀπτικοακουστικὰ μέσα προσφέρονται εἰς μεγάλην διάδοσιν, εἰς τὸ πεδίου ὅμως τῆς ποιότητος τῆς διδασκαλίας δὲν ὑπόσχονται καλύτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ ἓνα καλὸν βιβλίον.

Κλείων τὴν συζήτησιν, ὁ κ. Ριφλέ, διευθυντῆς προεδρίας τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Οἰκονομικῶν Κοινοτήτων, περιέγραψεν ὡς ἐξῆς τὴν θέσιν τοῦ ἀτόμου ἔναντι τοῦ μέλλοντος τῆς παιδείας :

«Ἡ εὐτυχία στηρίζεται εἰς τὴν ἀσφάλειαν. Ἄλλὰ ἀσφάλεια εἶναι ἀδύνατος, ὅταν, ἡ κοινωνία ἐκβιομηχανιζομένη πληροῦται ἐστιῶν ἀναταραχῆς καὶ ἀνησυχίας. Μία λύσις εἶναι νὰ συνηθίσῃ τὸ ἄτομον νὰ ζῆ εἰς τὴν ἀνησυχίαν : Ὑποτασσόμενον μοιρολατρικῶς ἢ πολὺ προτιμότερον, φανταζόμενον, ὅτι ἡ ἀνησυχία εἶναι εὐτυχῆς σύμπτωσις ἐπειδὴ «πλουτίζει», τὴν προσωπικότητα καὶ αὐξάνει τὰς δημιουργικὰς δυνατότητας τοῦ ἀτόμου ὅταν τοῦτο γνωρίζῃ νὰ τὴν μεταμορφώσῃ εἰς ἰδέας συγκεκριμένας καὶ ἐποικοδομητικὴν δρᾶσιν».